

Collegial: Tidende

for

Danmark og Norge.

Med kongeligt allernaadigst Privilegium.

Nr. 35. Den 28 August 1802.

Trykt i Kjøbenhavn hos Director Johan Frederik Schult.

Undertegnede ere Redaktører, Forlæggere og Udgivere af
denne Tidende:

Christian Knudsen.

Justitsraad og Deputeret i det
danske Cancellie.

Peter Johan Monrad.

Justitsraad og Departementets
Chef i det danske Cancellie.

Foranstaltning.

Da det af de herværende Lotterie-Collecteurer er yttret
overhoved, at være Publicums Ønske at der, istedet for
de hidtilværende større Gevinster paa 80 000 og 40 000
Rdlr., maatte bestemmes flere mindre Gevinster paa
1,000 Rdlr., saa har det behaget Hs. Majestæt, paa
Rentekammerets allerunderdanigste Forestilling, ved Res-
olution af 13 d. M., at bifalde følgende Forandringer i
Planen for det 50 Kjøbenhavnsske Classelotterie. I de
4 første Classer foretages ingen videre Forandringer,
end at den høieste Gevinst paa 16,000 Rdlr. i 4 Klasse
nedsattes til 12,000 Rdlr. I den sidste Klasse ned-
sættes

sættes de høieste Gevinster paa 80,000, 40,000, og 25,000 Rdlr., til 50,000, 30,000, og 20,000 Rdlr., hvorimod blive gjorte flere nye Gevinster til 2,000, 1,000, 800, 600 og 50 Rdlr., og Premierne forholdsmæssigen anderledes fordeelte.

Lovegivning.

(Slutning af Planen til Fattigvæsenets Indretning og Bestyrelse paa Landet ic.)

§ 68. Befindes en Skipper eller Færgemand at have overført nogen Fattig, der ei var forsynet med lovligt Pas, da straffes han ikke alene derfor efter Anordningerne, men tilpligtes desuden, saafremt den Fattige inden 3 Maaneders Forløb derefter antræffes i Betlerie, at erstatte alle paa en saadan Betlers Paagribelse og paa Sagens Forsøgning til dennes Afstraffelse og Bortsendelse medgaaende Omkostninger.

§ 69. Husar nogen en fremmed Fattig i mere end een Nat, uden derom at have gjort Anmeldelse til Sognesogden, bøder han 48 Sk. for hver Nat, han saaledes tilsteder den Fattige Ophold hos sig.

§ 70. Løslader Sognesogden eller Oldermanden, uden dertil at være bemyndiget, en ham overleveret Betler, da bøder den første 2 Rdlr. og den sidste 1 Rdlr.

§ 71. Kommer en Fattig fra et Naboe District saa svag til Sognet, at han ikke formaaer at gaae vi-

dere, da befordres han med Bogn, efter Fogdens Tilsigelse, til nærmeste Bye, og saa fremdeles videre, indtil han naaer sit eget Hjem. Men, er han saa syg, at han end ikke taaler at kjøres, da forses han med Pleie for vedkommende Sogne-Districts Regning, indtil han kommer saavidt, at han kan begive sig bort. Doer han, da bekostes hans Begravelse, ligeledes paa vedkommende Districts Regning, saafremt hans Efterladenskaber ikke tilstrække til sammes Betaling.

§ 72. Alle Fattiges og Betleres Transport besørger af Sognemandene efter Omgang, dog mod Betaling af Amtets Fattig Casse. Viser nogen sig forsømmelig eller uvillig til at give Befordring, naar han tilsiges, da bøder han 1 Rdlr.

§ 73. Alle Sager som angaae Overtrædelser mod hvad i denne Anordning er fastsat, behandles ved Politieretten i Overeensstemmelse med Forordningen af 25 Marti 1791, og alle heri ommældte Bøder tilfalder Amtets Fattigcasse.

Forestaaende, af Hs. Majestæt under 28 Mai d. A. approberede, Plan, hvilken, efter Allerhøihsammes Befaling, indtil videre bliver at følge som Regel for Fattigvæsenets Indretning og Bestyrelse paa Landet i Sjælland, er bekjendtgjort, til alle Vedkommendes Efterretning og Efterlevelse.

Blandede Efterretninger.

Det kongelige Departement for de udenlandske Sager har tilmældt Cancelliet: at Hs. Majestæt, efter at have ladet sig foredrage en fra den franske Republiks herværende Gesandt indkommen Begjæring, angaaende den nye oprettede italienske Republiks Skibe, har, under 20 d. M., behaget allernaadigst at befale: "at den italienske Republiks Skibe skal i de kongelige Havne nyde den samme Modtagelse og i fornødent Tilfælde den Bistand, som andre venstabelige Magters Skibe." Denne allerhøieste Resolution er, under Dags Dato, meddeelt samtlige Øvrigheder i begge Riger til fornøden Efterretning og Betjendtgjørelse.

Commissionen for Borger-skolen i Slagelse har, under 29 Januar d. A., indsendt til Stiftsøvrigheden en Beretning om det, som hidtil er fæet til Udførelse af den for denne Skole confimerede Plan. Af denne Beretning, som derefter er bleven det danske Cancellie meddeelt, ansee Udgiverne det passende med Gjenstandens Bigtighed, at uddrage Følgende til nærmere Kundskab om denne Indretning til Slagelse-Borger-Ungdoms hensigtsmæssige Underviisning og Dannelse.

Efterat Planen til en offentlig Læse- og Arbeids-Skoles Oprettelse i Slagelse var bleven confimeret ved kongelig Resolution af 20 Sept. 1799, og derved en

Sko.

Skole-Commission var constitueret, bestaaende af Byens Sognepræster og Magistrat, som Skolevæsenets faste Inspecteurer, og de af dem tiltagne Lemmer: den residierende Kapellan ved Michelskirken, samt Conferentsraad Fleischer, og Landvæsens-Commissairerne Christensen og Gjerding, samledes denne Commission, og deelte de forskjellige Arbejder, som Opsynet med Skolebygningens Indretning, Apparatets Anskaffelse, Lærernes Antagelse og Instruction m. v. udfordrede, saaledes imellem sig, som det fandtes tjenligst til Planens Udførelse. Commissionen traad derefter sammen hver første Mandag i Maaneden, for at aftale det Fornødne, og gjøre hinanden Rede for, hvad enhver siden sidste Samling havde bidraget til Sagens Fremme. En Gaard blev kjøbt til Skolehuus, og indrettet paa følgende Maade: hver af de 2 faste Lærere fik sin Underviisningsstue, et rummeligt og lyst Værelse paa 6 Fag, 13 Alen langt, $8\frac{1}{2}$ Alen bredt, og 5 Alen høit, forsynet med Bænke og skraae Pulter, hvorved Børnene sidde vendte mod Læreren, saa at han har fri Gang imellem dem. Underviisningsstuerne ere tilstrækkelig adskilte, saa at man ikke behøver at gaae igjennem den ene, for at komme til den anden. De forenes ved Commissionens Forsamlingsstue. Ved Siden er Værelser til Drengenes Arbeidsøvelser, de overordentlige Underviisninger og Bogsamlingen. I den øvrige Bygning er Pigebør-

nenes Spindestue, et Arbeidsværelse for Byens Fattige,
 Pakkamre, Leilighed for Spindemesterinden og Familie,
 samt Skolens andre Fornødenheder. I denne Deel af
 Huset er ogsaa Plads til de i Skoleplanen bestemte Bæk-
 steder, hvilke ikke endnu, af Mangel paa fornøden Fond,
 have kunnet sættes i Drift. Ved Bygningen er en
 Hauge, et passende Gaardsrum, og en planeret Plads
 til Legemsøvelser. Disse Indretninger bleve først til-
 endebragte i Efteraaret 1800. Skolen blev derpaa d.
 9 Nov. indviet med Musik og Sange, og tvende Ta-
 ler, holdne af Sognepræsten Dr. Plum og Skolelærer
 Torlitz, i Overværelse af en talrig Forsamling af Byens
 Indvaanere. Blandt disse vare Skoleplanen og Lovene
 for Arbeidsanstalten, i Forveien trykte, omdeelte. Un-
 derviisningen begyndte i samme Uge, under 2 hertil
 antagne Lærere, efter de af Dr. Plum udarbejdede In-
 structioner. Seminaristen Torlitz overdroges de egent-
 lige Forstandsøvelser, eller Øvelsen i at nævne sandse-
 lige Ting, opsoge deres Kjendetegn, Egenskaber, Op-
 rindelse og Nytte, adskille og sammenligne Tingene, og
 udfinde Aarsag og Virkning. Ogsaa Staveøvelser i Bog
 og af Hovedet, Boglæsningen, Underviisningen i Re-
 ligionen og de saa kaldte almeennyttige Kundskaber, saa-
 velsom Hukommelses- og Syngesøvelserne bleve betroede
 til ham, Læreren Bisserup, som i endeel Aar havde
 holdt Skole der i Byen, og villig lod sig instruere,

paa-

paatog sig Underviisning i Regning af Hovedet og paa Tavlen, og i at skrive og læse Skrift. Hver af disse Lærere underviser 6 Timer om Dagen, nemlig første Klasse, eller de mindste Børn, i 2, og de øvrige tvende Afdelinger i 4 Timer. Hvers aarlige Løn har hidtil kun været 200 Rdlr. Commissionen vil søge at belønne deres Flid og Duelighed ved Tillæg, i Overensstemmelse med Skoleplanen, saasnart som Skolens Kasse formaaer det. Pastor Vastholm havde allerede, som residerende Kapellan ved Michelskirken, uden Betaling paataget sig enkelte Fag af de almeennyttige Kundskaber udenfor de faste Læretimer, og vedbliver dermed efter sin Forslyttelse til Pederiskirkens Sognekald. Om Onsdagen giver han Børnene en populair og præctifc Veiledning til at kjende enkelte særdeles nyttige og markværdige Naturprodukter, og viser Kobbere dertil; om Torsdagen læser han Geographie og Historie i Forbindelse med hinanden; om Lørdagen foredrager han Naturhistorien i et concentreret Oversyn: hver af disse Dage 1 Time, og agter efterhaanden at udvide sin Underviisning til Naturlæren og Astronomien. Pastor Kjerulf, som fulgte Vastholm i det residerende Kapellanie, har iligemaade gavnet Skolen ved at give fri Underviisning i det tyske Sprog 2 Timer om Ugen. Han overlader nu dette Fag til Læreren Torlitz, og anvender derimod 3 Timer om Ugen til de Øvelser, som sigte til

til, ved Samtaler og Fortællinger at danne de mindste Børns Tal evne, og rette deres Sprog. Secretair Topp har i 2 Timer om Ugen, for intet og med udmærket Held, undervist i den, som Forberedelse til Skrivning altid vigtige, og i en Borger-skole, hvis Børn bestemmes til Haandværker og Konster, saa særdeles nyttige Tegning. Han har derved for det første indskrænket sig til visse let fattelige, fra det daglige Liv hentede Gjenstande, for at øve de Unges Pine og Hænder i Efterligning, og give dem Begreb om Lys og Skygge. Længere hen vil han tillige øve dem i Bygningstegning, med tilhørende Grundtegninger og Ornamente, forskjellige Meubler i det Større, under Afverling af Landskaber m. v. For Betaling ere Drengébørnene i Skolens Arbeidsværelse blevne øvede af en Naalemager i at forfærdige Pibebytter og Hegter, og af en Bogbinder i Paparbejde. Hensigten heraf, tidlig at bibringe de Unge Lyst til Arbejde, ved at øve deres Hænder til nyttige Syfter, har Commissionen havt den Fornøielse at opnaae i den Grad, at Børnene endog hjemme i deres Fritimer have paa egen Haand fortsat disse Øvelser, og leveret mangt et brugbart Stykke Haandarbejde til Salg. Omstændighederne have hidindtil ei tilladt, at Pigebørnene øvedes i andet Arbejde, end at spinde Blaar og Hør. Heri ere 16 udlærte, og have udbragt 1 Pd. Hør til 24 a 34 Sjed, uagtet de fleste af dem ikke kunde spin-

spinde, da de ankom. Commissionen haaber i dette Aar at finde Leilighed til at lære dem at strikke Strømper, sye Uldent og Linned, karte og spinde Uld. Med Skolen er endnu forbunden Aften-Underviisning i Skrivning og Regning, 2 Timer daglig, Søndagen iberegnet. Den holdes af Læreren Visserup for Haandværks-svende og Dreng, Disciple af den latinske Skole og andre, som ei kunne møde i Borger-skolen om Dagen. Ogsaa nogle af de Børn, som ellers søge Dag-skolen, betjene sig af Aften-Underviisningen, for at bringe det videre i de anførte Fag. For denne Underviisning betales særskilt Skoleløn, af Disciple og Karle 12 Sk., og af Dreng 8 Sk. om Ugen, hvilken Betaling, ligesom Lønnen for Dag-skolen, oppebæres af den almindelige Skolekasse, der udbetaler Læreren 50 Rdlr. aarligt for dette hans nye Arbeide. Omtrent 100 Børn have hidtil taget Deel i Skolens Underviisninger. Commissionen har i December Maaned forrige Aar ved en speciel Examen paa det nøiagtigste undersøgt deres Fremgang, og fundet Aarsag til, i det Hele og med Hensyn til en begyndende Skole-Indretning, at være fornøiet dermed. Alle Underviisningerne staae under Commissionens Opsyn. Hver af dens Lemmer har sin Uge til Inspection, i hvilken han indfinder sig hver Dag paa Skolen, for at opmuntre, erindre eller dictere Straffe. Ved Vortgangen tegner han sin Mening om Underviis-

nin

ningen i en under Laas henlagt Protokol. Denne tages for i den maanedlige Commissions-Samling, og giver mangen Anledning til videre Overlæg og Foranstaltning. Commissionen anseer dette daglige Opsyn for eet af de vigtigste Midler til at vedligeholde Underviisningens og Dvælsernes stadige Gang, og glæder sig ved at kunne spore fjendelige Frugter deraf. Foruden de i Skoleplanen nævnte Lemmer er Doctor Medicinæ Lund, som har paataget sig Skolens og Fattigvæsenets Sygepleie for intet, indgaaet i Commissionen. Den er ogsaa bleven forøget med 3 Byens Borgere: Kjøbmand Rauter, Smedker Korfits og Dreier Løvstrøm, hvilke dog ikke have Leilighed til at tage Deel i Uge-Inspectionen. Derimod er Landvæsens-Commisfair Gjerding, som især ved Opsyn med Bygningens Indretning, har gjort sig fortjent af Skolevæsenet, udgaaet formedelst Bortflyttelse fra Byen. Landvæsens-Commisfair Christensen har hidtil ført Skolens Regnskab uden Betaling.

Cancelliet, som med Fornøielse har erfaret de heldige Virkninger til Ungdommens Dannelse, som denne Indretning hidtil har havt, har, ved Skrivelse til Stiftsovrigheden af 3 April d. A., ladet Skolecommissionen i Glagelse tilkjendegive dets Tilfredshed med dens Iver og Bestræbelser for at fremme denne gode Sag.

Som Tillæg til Beretningen om Underviisnings-
 væsenets Tilstand i Danmark og Norge i Almindelig-
 hed, og Søndagskolerne i Særdeleshed, *) tilføie Ud-
 givelserne følgende dem siden tilhændekomne Underretning
 om en saadan Søndagskole i Christiania. Denne
 Søndagskole er stiftet i April Maaned d. A. af Hr. O.
 Pihl, overste Kapellan ved vor Frelser's Kirke samme-
 steds. Skolen begyndte med 50 Lærlinge af og uden-
 for Haandværksstanden, hvilke der, efter deres forskjel-
 lige Bestemmelse, undervises fra 4 - 6 hver Søndag
 Eftermiddag, i Skrivning, Regning, Frihaands- og
 Architectur-Tegning. Der skal tillige efter Planen un-
 dervises i Rettskrivning, Brevstil, og for dem, som
 ønske at gjøre videre Fremgang, i Geographie, Historie,
 Astronomie og Mathematik. Det Hele staaer under
 Stifterens Overopsyn, og Underviisningen bestyres,
 foruden Stifteren, som deeltager i samme, hvor det
 behøves, af 3 Lærere, blandt hvilke er Hr. Capitain
 Hirsch, Lærer ved det militaire Institut. Vaisenhuset
 har indrømmet denne Indretning fri Plads i sin Byg-
 ning. Af Lærlingerne betales i det høieste 1 Rdlr.
 kvartaliter for Underviisningen, og af de nuværende
 50 Lærlinger betaler neppe den halve Deel; men for
 de øvrige Fattigere betaler Stifteren ved eget Tilskud,
 ligesom han ogsaa ved Planens Bekjendtgjørelse forplig-
 tede

*) See Collegial-Lidenden d. A. Side 506. og 519.

tede sig til selv at tilskyde, hvad der over den bestemte Betaling maatte udfordres mere. Planen er bekendtgjort i Norske Intelligents Sedler No. 15 d. A., hvoraf udtegnes følgende angaaende dem, der indskrive Lærlinger, Lærlingene selv og Lærerne.

I. De der indskrive en Lærling.

- 1) De ere ansvarlige for Lærlingens gode Opførsel.
- 2) De modtage Tilmældelsen om Lærlingens Forsømmelse og Attester om hans Flid og Forhold i Skolen.
- 3) De bestemme, i hvilke af foranførte Dele han skal undervises.
- 4) De erlægge Betalingen med 1 Rdlr. forud kvartaliter, og, om noget heraf bliver tilovers, modtage de samme ved Regnskabets Afslutning for hvert Aar.
- 5) De give Attest, naar den Indskrevne har tilladelig Forhindring, at han ei kan møde i Skolen.

II. Lærlingerne.

- 1) Lærlingerne skal, naar de møde i Skolen, være toede, og reenlig paaflædte; mangler dette, maae de taale at bortvises.
- 2) De maae ikke forsømme Skolen, uden at de, om Lørdag i det seneste, have indsendt Attest derfor fra den, af hvem de ere indskrevne.
- 3) De møde i Skolen Søndag Eftermiddag Kl. 4, og forblive der, til Skolen sluttet Kl. 6, da de vise Sædelighed, Agtpaagivenhed paa hvad der af deres Lærere foredrages, og Flid.

- 4) De bringe med sig Skrive- og Regnebøger samt Tegnematerialier, da der gives dem tilskaaarne Penne i Skolen.
- 5) De faae Forkrift eller Opgaver hjem med sig, for, om Tiden tillader det, at arbejde hjemme, hvortil ingen tvinges, for ikke at forsømme andet Arbejde.
- 6) Naar de have Udslæt eller anden smitsom Sygdom; naar de ikke vise Agtpaagivenhed, Reenlighed, Ansændighed, Orden og Flid, saa at man finder det bedre for det Hele, at de ikke have Plads i Skolen; saa maae de finde sig i, at de blive udslettede af Disciplenes Tal, da de ikke mere maae møde i Skolen, om det end er i Begyndelsen af et Kvartal, da de, som udslettede af Disciplernes Tal, intet have at fordrø tilbage af hvad der forud er betalt.
- 7) Naar de ikke længere attraae Undervisning, opsig de samme ved en skriftlig Anmeldelse, paategnet af deres Foresatte, i det mindste 14 Dage for Kvartallets Slutning.
- 8) De skal modtage Undervisning i hvilken af de, fra deres Foresatte opgivne, Dele, og ved hvad Bord, der bliver dem tilsagt; da Læreren maa bedømme, hvad deri kan være dem tjenligst, efter deres Evner og allerede erhvervede Færdighed, da deres Plads bestemmes efter deres Forkundskaber og deres Flid.
- 9) Lærlingerne anskaffe sig selv Skrive- og Regne-Bøger

ger samt Tegnematerialier, for at de bestoedre skal vaage over samme, og i øvrigt betales ikke det ringeste af nogen Lærling, uden hvad der er bestemt kvartaliter til Skolens Kasse.

- 10) Ved Aarets Slutning erholde de Udmærkede, efter aflagt Prøve, en passelig Præmie, som tages af Skolens Kasse.

III. Lærerne.

- 1) Møde $\frac{1}{4}$ Time før Underviisningen, paa det at Disciplerne strax kan sættes til Arbejde.
- 2) De holde en dertil indrettet Protocol, hvor enhver Discipel gives sit Folium, da Læreren i de dertil bestemte Rubrikker indfører, hvad Character Discipelen har fortjent, saavel for enhver Deel, hvori han undervises, som og for hans Sædelighed og Flid; hvilken Protocol altid forevises for de Lærlingernes Foresatte, der maatte indfinde sig i Skolen.
- 3) De faae deres Betaling af Skolens Kasse, naar Maaneden er endt.
- 4) Naar de ikke længere vil vedblive at undervise, opsig de samme i Maaned forud, da de ligeledes modtage Opsigelse i Maaned forud, og, saafremt de, uden saadan erholdt Opsigelse, strax skal ophøre med Underviisning, have de Ret, isteden for Opsigelse, at fordre Betaling for 4 Underviisningstimer, naar ikke Feil eller Forsømmelse fra deres egen Side er Aarsag i, at de afskediges.

- 5) Naar de enten ved Sygdom eller paa anden Maade ere forhindrede fra, at kunne møde til at give Undervisning, saa anstaafe de en anden paalidelig Lærer i deres Sted, hvilket forud af Stifteren maa være samtykket, og ethvert saadant Tilfælde anmeldes inden Løvedag Middag.
- 6) Forsømmer Læreren at møde og ingen anden dertil antaget møder til bestemt Tid, $\frac{1}{4}$ Time før Undervisningstiden, da erlagges han til Skolens Kasse en Mulet af dobbelt saameget, som han skulde have havt for den Dags Undervisning.
- 7) Een af Lærerne fører Regnskabet over Indtægt og Udgift, da enhver Udgift maa belægges med behørigt Bilag. Han holder tillige Copiebog over Breve og andre forefaldende Documenter.
- 8) Enhver Lærer vaager over Reenlighed, Sammелig-hed og Orden blandt sine Lærslinger og anmærker enhver Uorden i den dertil bestemte Protocol.

Befordringer og Afgang.

Under det danske Cancellie: Den 27 August er Virkedommer og Raadmand A. Tolstrup efter Ansøgning i Raade entlediget fra det ham betroede Embede som Raadmand i Horsens; i hvis Sted Cancellie-Secretair samt Byes og Raadstue-Skriver D. W. Helberg tiltræder virkelig Raadmands Løn.

Under det tydske Cancellie: Den 14 August have følgende erhholdet Tilladelse at udøve Notarial-Foretagender i Hertugdømmene: Underrets-Advocat og keiserlig Notarius F. J. Jacobsen, Overrets-Advocat og keiserlig Notarius J. F. Jessen, Rigs-kammerrets Notarius J. C. Schleppegrell, de keiserlige Notarier og Procuratorer J. F. Zeëga og E. D. Schwers, samt alle i Altona, og Underrets-Advocat E. F. Carstens i Oldesloe.

Under Generalitetet: Den 20 August, Major af det oldenborgske Inf. Reg. Prinds Carl til Solms udnævnt til Oberst-Lieutenant af Infanteriet. Land- og Søe-Krigskommissairen i det 2de tydske District, Over-Krigskommissair Fischer forundt General-Krigskommissairs Character. Soldforvalteren i Itzehoe, Kammerjunkers Scheel, ansat à la suite ved det holsteenske Landværn-Reg. med Character af Oberst-Lieutenant.

Under Rentekammeret: Den 20 August ere Hofjunkers M. F. Greve af Luckner, A. G. v. Moltke, Capitain F. v. Moltke, Premier-Lieutenant og H. Baron af Adeler, Sec. Lieutenant, alle trende af det 3de tydske Infanterie-Regiment, udnævnte til Kammerjunker.

Under Admiralitetet: Den 13 August er Skibbygmestersvend E. Andersen bevilget Character som Messer-Under-Skibbygger.